JULES RENARD

Yazmak Üzerine Notlar*

Türkçesi: Orçun Türkay

*SEL YAYINCILIK
GECEYARISI KİTAPLARI

JULES RENARD

Yazmak Üzerine Notlar*

Türkçesi: Orçun Türkay

Yazarın işi yazmayı
öğrenmektir.

Ne olursa olsun yalan
söylemeyeceğim.
Kendime şu soruları
soruyorum: Neyi severim?
Neyim? Ne istiyorum?
Bunlara içtenlikle yanıt
vereceğim, çünkü öncelikle
kendimi aydınlatmak
istiyorum. Kendimi ne
iğrenç, ne de saf biri gibi
görüyorum. Gerçekten,
kendime büyüteçle
bakacağım.

*SEL YAYINCILIK
GECEYARISI KİTAPLARI

JULES RENARD

YAZMAK ÜZERİNE NOTLAR

*SEL YAYINCILIK / GECEYARISI KİTAPLARI

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 662
Geceyarısı: 37
ISBN 978-975-570-682-5

YAZMAK ÜZERİNE NOTLAR
Jules Renard

Türkçesi: Orçun Türkay
Özgün Adı: Notes sur le métier d'écrire: Extraits du *Journal* de Jules Renard

© Sel Yayıncılık, 2014

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Yayına hazırlayan: Bülent Doğan
Teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ağustos 2014

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

JULES RENARD

YAZMAK ÜZERİNE NOTLAR

Türkçesi: Orçun Türkay

1887

İnsan kendi özgünlüğünü edinmeden önce nelere katlanıyor.

1889

Bir tümceye ateşli bir silahmışçasına dokunulmasını sağlayan o yürek parçalayıcı duygu.

1892

Bir kitabı çözümlemek mi? Peki ya evdeki bir konuk olgun bir şeftaliyi yerken, görmek için parçalarını ağzından çıkarsaydı, ona ne derdiniz?

Okunmaktan çok anlamı sezilen uzun tümcelerden kesinkes kaçınmalı.

Romanın yeni çıkar yolu romancılığa soyunmamaktır.

Yaşamı tatlılıkla alt etmek gerek.

İroni insanlığın edebidir.

1893

Beğeni sanatın her şeyidir, bizi daha kötü bir şey yazmaktan *alıkoyar*.

Yaşamı boyunca yaman bir zihni oldu ya, hiçbir şey çıkmadı ondan.

1894

Akıllı insanla yetenekli insanı karıştırmayalım.

Düzyazıyı, tadına bakmadan önce krema gibi soğumaya bırakmak gerekir.

Yine de incelikli mektuplar yazıyorum. İnsanlar bilselerdi, beni yalnızca mektuplardan tanımak isterlerdi.

Günlük'ümüzün Goncourt'larınkinde bolca görüldüğü üzere yalnızca gevezelik olmaması gerek. Kişiliğimizi oluşturmamıza, durmaksızın düzeltmemize, doğrultmamıza yardım etmesi gerek.

Hem uzun, hem de güç olan şey, gereken ruh haline bürünebilmek, yazılacak şeyin ortamını yaratabilmektir.

Yazınım kendime yazıp sizin okumanıza izin verdiğim mektuplar gibidir.

Üşengeçlik incelemesi. Bir günün nasıl geçtiğini anlatıp, beynin, akşam açabilmesi için bütün sabah bakılması gereken kocaman bir çiçeğe benzediğini göstermeli. Paris'teyse, insanlar özellikle akşamları dışarı çıktığından, beyin tam olgunluğa erişemiyor. O yalnızca kırsal alanda bütünüyle açılabilir. Sabahları, gazeteleri, kitapları karıştırmalı, başkalarının düşüncelerini gözden geçirmeli, gelişigüzel notlar almalı, rüzgarın nereden estiğine bakmalı, zihni üretmeye gerek duyacağı noktaya getirmeli. En sonunda da, bu alıştırma, ısınma yöntemini uçucu sözcüklerle, ne bilimsel ne de saçmasapan olan bir dille geliştirmeli.

Kişi yeter ki kendini geliştirmeye çalıştırsın, başkalarının kuma gömülüyormuşçasına küçüldüğünü görüveriyor.

Yazan el her zaman okuyan gözü bilmezden gelse keşke.

Ben yazınını henüz işe dönüştürmemiş insanlara "klasikler" derim.

1895

Sınav. Yeterince çalışmadım: Çok işim vardı. Çünkü yaşamda genel olarak aşırı duyarlı, sinirlerini durmadan tüketen biri olmama karşın, iş yazına gelince, elime kalemi alınca, aşırı bir bilinçle duraksıyorum. Güzel kitabı değil, o güzel kitabı bozabilecek, yazmama engel olabilecek o kötü sayfayı görüyorum. Yazının bir spor olduğunu kendime yinelemeliyim, ondaki her şey yönteme, bugün söyledikleri gibi alıştırmaya bağlı. Sınırları aşmakta herhangi bir tehlike yok.

Dışarı yeterince çıkmıyorum: İnsanları hak ettikleri yere koymak için onları görmek gerek. Gazeteciliği, küçük sıkıntıları, yazgının fiskelerini fazla küçümsüyorum. Yunan yazınını, Latinleri yeterince okumadım. Yeterince eskrim ya da bisiklet alıştırması yapmadım: Bıkana dek yapmalı. İşte o

zaman beynin çalışması, insanın içinde ölebileceği bir manastırdaki bir tür kurtuluş gibi görünür.

Gitgide bencilleşiyorum: Yapacak bir şey yok. Görüntüyü kurtarmalı, yalnızca başkalarını mutlu edince mutlu olmaya çalışmalı. Kitaplara ya da eylemlere hayran olmaktan fazla korkuyorum. İnsanları kucaklamak isterken, onlara nükteli sözler söylemek ne tuhaf alışkanlık! Durmadan, arkadaşlarımın *Horozibiği*'ne övgüler düzmesini istiyorum ikiyüzlüce. Oluruna bırakmalı. Beklenen *iyi şey* olmuyor da beklenmeyen oluyor. Bir adalet var, ama o adaleti dağıtan eğlenmeye bakıyor. Bizimle alay eden, bizi kandıran ama her şeyi ölçüp biçtiği için asla aldanmayan, şen şakrak bir yargıç o.

Fazla yedim, fazla uyudum, fırtınadan fazla korktum. Fazla para harcadım: Gereken çok para kazanmak değil, az harcamak.

Önemli sorunlarda başkalarının düşüncelerini fazla horgördüm, önemsiz işlerdeyse başkalarına fazla danıştım. Bu pardösüyle mi çıkmalı, silindir şapkamı mı takmalı? Yağmur yağacak, ama şemsiyemi almayacağım, çünkü güzel bir bastonum var, insanlar görsün istiyorum.

Başkalarının çektiği üzüntüye acırken kendimden fazla hoşnuttum. Kendinden emin bir adam gibi göründüm. Her zaman, ustalarımın yanında küçük çocuğu, benden daha gençlerin yanındaysa dehasını göstermemeye çalışan iyi yürekli, yüce adamı oynadım.

Benden bir şeyler yayımlandı mı diye bayilere baktım durdum, adım anılmış mı diye gazeteleri okudum durdum. Ansızın gelen bir acıma duygusuyla, eleştirmenlerin benimle ilgili ne iyi, ne kötü bir şey söylemeyerek bana iyilik etmelerini bağışlayıp birilerine sürüyle kitap yolladım, sürüyle kitap ithaf ettim.

İyi babalık taslayarak çocuklarımı fazla sevdim, yüreğimin aileme karşı aldırışsızlığını fazla gösterdim. Neyin ne olduğunun bilinemeyeceği bahanesiyle hiçbir şey vermediğim yoksullara fazla acıdım.

Durmadan, başkalarına seveceklerini düşündüğüm öğütler verdim. Kendim için değil, başkaları için bir sürü şeyi sevdim. Kendimden fazla söz ettim, ah! Evet, çok, çok fazla! Pascal'den, Montaigne'den, Shakespeare'den fazla söz ettim, oysa Shakespeare'i, Montaigne'i, Pascal'i yeterince okumadım.

Durmadan, arkadaşlarıma: "Sizden önce ölürsem, beni Chitry-les-Mines'e gömün, mezarımın üstüne de yalnızca kitaplarımın adlarının yazılacağı küçük bir büst koyun, o kadar" dedim. Sonra da ekleyiverdim: "Gelgelelim, ben hepinizi gömeceğim."

Bana karşı çıkılacağını anladığımda kendimi fazla karaladım, övülmek için fazla övdüm.

Yaşamımı kitaplarıma fazla yansıttım. Kemirilmiş bir kemikten başka bir şey değilim.

1896

Yaşamdan onun verebileceği her şeyi almazsam salaklık etmiş olurum! Evet ya, caddede biriyle karşılaşırsam halini hatırını sormam, umurumda değil ki, ona okuduğum ya da duyduğum bir dizeyi, bir düşüncemi ya da bir başkasınınkini söylerim; öyle olunca, yalnızca havadan sudan konuşacağımız o karşılaşma değerli, nadir bulunan bir şeye, fazladan bir şeye, sonuçta bir hiç olabilecekken yaşamıma eklenen bir şeye dönüşür. Bir pencere açıp soluk aldım.

Neden burada sürgünde gibiyim? Burada ne yapıyorum?

İçimde yalnızca doğmuş olmanın değeriyle geriye kalan her şeyin gereksizliğinin capcanlı duygusu.

Her gün aldığım bu notlar, yazabileceğim kötü şeylerin talihli düşükleri.

Bir kitap yazmak acı veriyor: Ondan kurtulmak bu.

Yaşamıyorum, ama hâlâ fazlasıyla yaşıyorum. Oysa insan her zaman kendi yaşamına tanıklık etmeli, bir düşün ortasındaymışçasına. O zaman her şey eğlenceli olurdu.

Kitaplarımı yeniden okuyamam, çünkü içlerinden yine bir şeyleri çıkarmak isteyeceğimi hissederim.

Yalnızlıktan acı çekerken aramak yine yalnızlığı.

1897

Bugün, daha alacakaranlıkta, adı hoşuma giden şu kitabı kendime yılbaşı armağanı olarak yazmak geldi aklıma: *Otuz Yaşındaki Bir Adamın Alışkanlıkları, Beğenileri, Düşünceleri*. Bunun güzel, iyi bir kitap olacağına, beni ünlü kılacağına eminim.

Öncelikle, artık otuz yaşında değilim. Neredeyse otuz üç oldum ama adı değiştirmeyeceğim, üç yılda dikkate değer bir ilerleme gösterdiğime inanmıyorum.

Ne olursa olsun yalan söylemeyeceğim.

Kendime şu soruları soruyorum: Neyi severim? Neyim? Ne istiyorum? Bunlara içtenlikle yanıt vereceğim, çünkü öncelikle kendimi aydınlatmak istiyorum. Kendimi ne iğrenç, ne de saf biri gibi görüyorum. Gerçekten, kendime büyüteçle bakacağım.

Kendime doğruyu söylemekten başka bir şeye gereksinim duymuyorum. Bunu kimsenin söylemediğini biliyorum. En büyük yazarları bile ayrı tutmuyorum.

Doğruyu söylemek iyi bir şey mi? Pek önemi yok. İlginç, sürükleyici, avutucu bir şey olabilir mi? Hiç umurumda değil. Benden başkalarının da işine yarayacak mı? Fark etmez. Bana bencil gibi davranılırsa üzüleceğim sanılmasın! Asıl soluduğum için kınamalısınız beni. Julius Caesar'ı tanımış olsaydım, kendi yaşamımı değil de onunkini mi anlatırdım acaba? Hayır, sanmam ya da onu da en az benim kadar küçük bir kahramana dönüştürürdüm. Kendimi kandırmak istemiyorum. Kendimi tutuyorum, tanıyana dek de bırakmayacağım.

Özgün biri olduğumu mu düşünüyorum? Başkalarına benzeyen biri nasıl bir şeydir bilmek isterdim doğrusu.

Bana iyi bir yıl dilemeyin. Bugün başladığım şeyi bitirmemi dileyin, o zaman yaşamımın en güzel yılını geçiririm.

İki eğrili bir merdivendeyiz: Yarımız çıkarken, öteki yarımız iniyor.

Başkaları kendileriyle oynuyor. Ben ağırbaşlılıkla bakıyorum kendime, gülmek de gelmiyor içimden.

"Peki ama kitabınızı bir kitapçıya verecek misiniz?"

"Evet, bitirdiğimde, ama *Son* sözcüğünü yazana dek, ne kitapçıyı, ne parayı, ne başarıyı düşüneceğim."

Gerçekliğe düşkün bir insanın ne ozan, ne yüce biri olmaya gereksinimi vardır. Çabalamadan ikisini de olur.

Peki ama her an yüreklilik (hayır: yüreklilik bende var), sabır gösterebilecek miyim?

Sözünü ettiğim kişi ölü, sen de bu tümceyi okuyunca:

"O da ölü" diyorsun.

Deha değil, gelip geçici dehacıklar var.

Ölüm korkusu insana yaşamın tümü olan çalışmayı sevdiriyor.

İzlenimlere kapılmaktan hiç tat almıyorum; bu da sürekli yaşamdan korkmama yol açıyor. Bir tek onları bir kenara yazmaktan tat alıyorum.

Bir şeyi iyi yapma konusunda, hâlâ fazla arzuluyorsun bir şeyi iyi yapmayı.

Zekamız, rüzgarda mum gibidir.

Yaşamı en yalın ifadesine indirgemeli.

Ölülerimiz ocağa geri dönüyor, öylesine hüzünle izlediğimiz alevlerde yaşıyorlar yeniden.

1898

Deli değilim. Bilmeyen, bilmek isteyen biriyim.

Her zaman şaşkın, her an sudan çıkmış balığa dönen biriyim.

Bir ölünün ardında bıraktığı anı nasıl da üstün yaşamından! Kimse daha değersizleşmiyor.

Ben tüm bunlara bakıyor, dinliyor, notlar alıyorum, ama yansızım.

1899

Hazlar bana haz vermiyor.

İnsanın kimi kadınlara karşı hissettiği şey aşk değil, arkadaşlık da değil; sevecenlik.

Bir anlatıcılar vardır, bir de yazarlar. İnsan canının istediğini anlatır; canının istediğini yazmaz: Ancak kendini yazar.

Söz konusu olan birinci değil, biricik olmak.

Yalnız, demek ki kitapsız kaldığım anda vasat birine dönüşüyorum: Derinliğim azalıyor.

Yazılacak acıklı bir öykü: Adam uyuyordu. Uyandı, derken ölüverdi.

Elimden gelen şeyin dışında bir şey yapsaydım, ne kadar kötü olacağını görürdünüz!

1900

Yazarın işi yazmayı öğrenmektir.

Başyapıtları yeniden okuduğumuzu söylememeliyiz, çünkü her zaman onları hiç okumamışız gibi görünür.

Yazılı sözcük beni hâlâ kolay kolay koparamadığım bir sürü iple tutuyor.

Yapıtlarımızın her biri bir kriz, neredeyse bir devrim olmalı.

Işığın kendini yeniden yarattığı karanlık tutulmalarım oluyor.

Bu *Günlük*'te yazanları okuyorum: Yine de yaşamımda yaptığım en iyi, en yararlı şey bu.

Düşlemek sanatçı olarak anlamak demektir.

Öyle yerler, öyle saatler var ki insan tüm dünyayı görebilecek denli yalnız oluyor.

1901

Özgür insan, aklını sonuna dek zorlamaktan çekinmeyen kişidir.

Okumalarımızın her biri filizlenen bir tohum bırakır ardında.

"Gökyüzü" "mavi gökyüzü"nden çok daha fazla anlam taşır. Sıfat kendiliğinden, ölü bir yaprak gibi düşer.

Uyuyan acıyı uyandırmayın.

Çalışırken işin güç yanı beynin küçük lambasını yakabilmektir. Sonrasında, o kendi kendine yanar.

Çok özgün olmadığımda, biraz alıklaşıyorum.

Düş. Bir yatakhanede. Ben bir yataktayım, kız yandaki yatakta. "Gelsenize!" diyorum. Geliyor. Önce sıkıca sarılıyorum, gömleğinin altını hissediyorum. Ardından, gözümü karartıp elimi aşağılara kaydırıyor, yumuşak tenin, sıkı göğüslerin üstünde gezdirip duruyor, yüzünü öpücüklere boğuyorum. Derken, dudaklarımı bir an çekince, ayak ucumda bize sert, üzgün bakışlarla bakan bir mubassır görüyorum. Kız yatağına kaçıyor. Ben de örtülerin altına gizleniyorum. O kadar.

Sabah, içimde hafif bir gönül borcu duygusuyla uyandım, geceyi ay ışığının altında geçirmiş bir ağaç gibi titriyordum.

"Kadın, nedir sizi o adama bağlayan?"
"Bana ihtiyaç duyması."

1902

Gerçeklik her zaman sanat değildir. Sanat da her zaman gerçeklik değildir, ama gerçeklikle sanatın birbirine dokunduğu noktalar vardır: İşte ben de onları arıyorum.

Görmek için, öncelikle gözlerdeki süsü püsü kaldırmalı.

Daha okumam gereken tüm kitapları düşününce, hâlâ mutlu olduğumdan kuşkum kalmıyor.

Yazarın kendi dilini yaratması gerekir, benzerlerininkini kullanması değil.

Yazmak neredeyse her zaman yalan söylemektir.

Yazının tam olarak nerede yolunu şaşırdığını, yaşama dokunmaz olduğunu biliyorum.

Gerçeklik anlamsız, küçük boyutludur. Ancak burnu iyi koku alanların duyabileceği bir kokusu vardır.

Sanat onunla hayran olunası, ama baştan sahte bir şey yaratır. Koklarız: Koku aynı değildir.

Bir gerçeklik beş satırı aştı mı, roman olur.

Güzel bir roman güzeldir. Aşağılanacak şey değildir, ama yalnızca gerçeklik kusursuz hayranlığı yaratır.

Paris'te yaşamanın tek bir gerekçesi hâlâ anlaşılır durumda: para. Peki ya ün? Peki ya etkinlik gereksinimi? Şu Germenay yolundakinden daha dolu dolu yaşamak olanaklı mı?

Büyük bir ozan yalnızca benimsenmiş biçimleri kullanmalıdır. Gözüpek sakınımsızlıkların tasasını küçük ozanlara bırakmalıdır.

Sözcükler düşüncenin tam üstüne oturan giysi olmalıdır yalnız.

1903

Yetenekli yazarlar, belki, ama benim gözümde yazdıkları "karmakarışık." Onları okumaktan çabucak sıkılıyorum.

Göründüğünden daha iyi tanıyoruz birbirimizi, kendimizde olduğundan emin olduğumuz hataları başkasının yüzüne vurmaktan kaçmıyoruz.

Yazının heyecan duyamayanda heyecan uyandırmaya gücü yetmez.

Tüm tiyatro oyunları en sonunda yaşamın yanında, kendini kandıra kandıra canlı olduğuna inanmaya başlayan bir dünya yarattı.

1904

Herhangi bir konuda kendimi hiç bu denli yeteneksiz hissetmemiştim.

1905

İnsan çalışmak için yaşamındaki zorunlulukları ortadan kaldırıyor. Artık ziyaret, dışarıda yemek, eskrim yok, ne de gezinti. Çalışılabilecek, güzel şeyler yapılabilecek şimdi; şu adına gün denen kocaman boz yaprağa, zihin hiçbir şey yansıtmıyor.

Biçem. Her zaman doğru olmayan şeyin kıyısında duruyorum.

Sadece aktaran yazından hiç hoşlanmıyorum artık. Yaşama bakıp onun verdikleriyle yetinmekten başka bir şey yapmıyor.

Yapıtın ağaç gibi doğup büyümesi gerek. Havada, dalların tam olarak uyacağı kurallar, görün-

mez çizgiler yoktur: Ağaç bütünüyle onu içeren tohumdan çıkıp açık havada gelişir özgürce. Planları, izlenecek yolları çizip onu bozan bahçıvandır.

Yaşam, içinden bana düşen yazını çıkardığım maden ocağıdır.

Sanatçıyı para kazanmıyor diye biraz aşağılarlar, ama o da bununla övünerek hata yapar.

Ah tatlı düş, üşengeçliğimin özrüsün.

Ah kelebek gibi uçarı düşünceler, geçin geçin, kaçın! Yakalarsam sizi, mıhlarsam kalemimle kağıdıma, canınız çok acır.

Paris bir acayip oldu. Şu atsız omnibüsler... Ölüler Ülkesi'nde yaşıyor gibiyiz. Aklıma şöyle bir düşünce geldi: "Özünde, farkında olmasak da hepimiz ölü değil miyiz?" Şu gürültüde, şu yansımalarda, şu pusta, ezilmektense zaten artık yaşamıyor olmaktan korkarak, sıkıntıyla yürüyoruz. Koskocaman bir mahzen izlenimi, başımız harap bu patırtının altında.

1906

Yalnızca bugün Paris'e bakabiliyorum.

Yirmi yıl önce, görmezdim onu. Gözü doymazın tekiydim. Yalnız kitap okurdum.

Şimdi Louvre'un, bir kilisenin karşısında, bir sokağın köşesinde duruyorum da: "Ne kadar güzel!" diyorum.

Gözlerim açılana dek ne düşünüyordum ki ben?

Öğrenciydim. Kaydımı yaptırdım, işte bu akşam, ilk kez, Latin mahallesini zevkle gezdim.

İçgüdü akıl için neyse, deha da yetenek için odur belki.

Kalkmak, çalışmak, başkalarıyla ilgilenmek beni yoruyor.

Güzel şeylerde hâlâ oldukça iyiyim: Uyumak, yemek, düşlere dalmak zorlamıyor beni.

Kıskançlık da var bende, çekiştirme de.

Görünen o ki, tartışmada daha iyi olduğum söylenemez; hiç olmadığı kadar gür haykırıyorum haykırmasına ama daha seyrek.

Genelde, kadınlar umurumda değil. Orada burada, birkaç romansı düş yalnızca.

Yeni kitapları neredeyse hiç okumuyorum. Yalnızca kimi kitapları yeniden okumayı seviyorum.

Üne nasıl mı bakıyorum? Hiçbir zaman ünlü biri olmayacağım için, pek çaba göstermeden onu küçümseyebiliyorum. Bunda neredeyse içten sayılırım, ama sık yineliyorum.

Çılgınca arzuladığım hiçbir şey yok: Başarılı olmak için çırpınıp didinmek gerekirdi oysa. Yoksa nevrasteni hastası mıyım? Hayır. O ciddi bir hastalık; insana acı, mutsuzluk veriyordur büyük olasılıkla. Benim hastalığım tatlı, güzelliklerle dolu. Sanırım, şimdi yitirdiğim canlılıkla fazla dolup taşıyordu içim eskiden. Ondan vazgeçmekte hiç zorlanmadım.

Birkaç pişmanlığım var, ama pişmanlık duyduğum için kendimi kınayacak, pişmanlıklarımı yatıştıracak beceriden de yoksun değilim. Doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbiri bana katlanılmaz gelmiyor.

Eskiden, tehlike söz konusu olduğunda harekete geçmekten korkardım. Bugünse, eylemden korkuyorum, daha doğrusu, eylemsizliğe düşkün oldum.

Adımın basılı halini her zaman zevkle okumuşumdur, ama bunun için eleştirmenler prensinin yüzüne de gülmem, kalkıp evime gelmezse tabii. Evet, evet, bu konuda biraz fiyakalı davranıyorum, bir zararını da görmedim.

Sonbahar üstüne yazdığın şeyin bana ölü yaprakların arasındaki bir gezinti gibi zevk vermesi gerekir.

Notlarımı yeniden okuyorum. Ne yapsam yaşamım daha fazla karmaşıklaşamaz. Kendimi iyice zorlayıp fazladan üretebileceğim şeyler yapıtıma pek bir şey eklemeyecek. Yapıtım!

Yaşamıma baştan başlasaydım da şimdiye kadar nasılsa öyle geçsin isterdim. Yalnız, gözlerimi

biraz daha açardım. İçinde el yordamıyla ilerlediğim şu küçük evrende ne herhangi bir şeyi doğru dürüst gördüm, ne her şeyi gördüm.

Her şeye karşın, sınıf birincisi olmak isteyen bir söz sanatı öğrencisi gibi, para kazanmak için değil, ünlü olmak için değil, bir tek arkamda bir şey, küçük bir kitap, bir sayfa, birkaç tümce bırakmak için hâlâ düzenli, gündelik olarak çalışmayı denesem ne olur? Çünkü dingin değil içim.

Geçiminizi sağlayın, ama aşırıya kaçmayın. [...]

Kır düşmüş ya da seyrelmiş saçlarımızın altında yüzümüzü en çok kızartan şey, eskiden içimizde uyanmış, şimdiyse anısıyla midemizi bulandıran kimi arzuların bayağılığıdır.

Bir şeyleri düzeltmek için topluma fazla güvenmeyin: Kendi kendinizi düzeltin.

Şu dünyada doğruyla yalanı karşılaştırmak, dünyayla topluiğne başını karşılaştırmaya benzer.

Gerçek anlamda yaşamıyorum. Bir insanın sudaki yansıması gibi bir etki yaratıyorum.

Daha şimdiden esneklikten uzak yaşlı bir beynim var.

Çok sıkışık yazmamalı. Küçük, sıradan tümcelerle okurlara yardımcı olmalı. Daudet onları araya eklemeyi iyi bilirdi.

Sanatçı çok güçlü görünmeye istekli olmayan yetenekli bir insandır.

Çalışma kimi zaman içinde hiç balık olmamış bir suda balık tutmak gibidir.

Flaubert'in yapıtı biraz sıkıntı kokuyor.

Ölüp gitmenin hazzını uzun süredir biliyor olacağım.

Yazınımın koruyucusu her zaman yaşam oldu: Ondan uzaklaşır uzaklaşmaz, düşüverdim.

Kuyumdan çektiğim doğruluk, zincirinden kurtulamaz.

Deneyim kazandıkça, hiçbir şey için yaratılmadığıma emin oldum.

İltifatlar, başarı yüzünden kısaldım, gerildim, küçüldüm. Oysa gerçek mizacım belki de verimli, uçarı, nüktedan olmamı gerektiriyordur. Yalnız Marinette'e mektuplarımda iyi yazdım.

Yaşamın ya yaraladığı ya da sevindirdiği, duyarlı bir insanım ben. Aldırışsız bir gözlemci gibi soğukkanlı değilim.

Okurlara vasat, verimli yanlarımı gösterseydim, bir servetim olurdu.

Ölmek demek dünyayı söndürmek demektir.

Onca üşengeç görünen kedi nasıl da canlı gerçekte! Kulakları, gözleri durmadan çalışıyor. İçten içe her zaman sıçramaya hazır, altındaki pençeleri tetikte.

Düşler: düşünceyi boğan sarmaşık.

Marinette'e yazdığım eski mektupları yeniden okudum. İnsan değişmiyor. Migrenler, delice çalışma isteği, üşengeçlikler, yaşama düşkünlüğü, merkezde de hep Marinette.

Beni şaşırtan şey, daha çok ayrıntı vermemiş olmam. Bence, bugün olsa göz her şeyi yakalardı. Aygıtım daha iyi çalışıyor artık. Ama yine de yaşadığını, yaşamın geçip gitmesinin, hatta en sonunda sona ermesinin pek doğal olduğunu görüyor insan.

Bende de arada sırada ansızın hava değişiverir, kimi zaman uzun kuraklıklar yaşarım.

Kötürüm olmama karşın, başkalarının yürüyüşünü sertçe yargılıyorum.

Yaşamın ayrıntısı beni bir sarmaşık gibi kötürüm etti.

Artık yalnızca kesin hedefe ateş etmek isteyen, ama becerisinden kuşku duyan bir avcı gibiyim.

Yalandan korkum düş gücümü öldürdü.

Her şeye karşın, yazın işi insanın para kazanamayabileceği tek iştir, şaka değil.

Sudaki balık gibi, gönlümce sonsuzluğun içinde kımıldandığım saatler.

Onlarla toplumsal roman yazmalı. Ama köylü, bir roman kahramanı değildir. Onun üstüne bir kitap yazılabilir, roman değil. Ondan söz ederken, eski formüllerden vazgeçilmeli. Bir kentsoyluya söylettiğiniz budalaca sözleri ona söyletebileceğinizi sanmayın: Köylü bunu kaldırmaz.

"Biçem insandır." Buffon kendisine özgü bir yazı biçimi olduğunu, benzerlerinden onun aracılığıyla ayrılmak istediğini söylemek istemiş.

Köylüyü romanlaştırmak neredeyse onun yoksunluğuna hakaret etmek demektir. Köylünün öyküsü, en azından romana yaraşacak öyküleri olmaz.

Ruhum inmeli. İçim ölü.

Yazın işinden, yazılı kurala göre çarpıtılan yaşamdan, okur için düzeltilen gerçeklikten tiksinti.

Bu notlar benim günlük dualarım.

Buffon: "Biçem insandır" demiş, kaldı ki "Buffonculuğa" ondan daha iyi soyunan arkadaşları oldu.

Gençlere oltayla balık avlamayı öğretiyorum, ama balıklarını seçmeyi bilmiyorlar.

Bir köşeyi bellemek için doğmama karşın, tüm toprağı yerinden oynatmak isterdim.

Yazın beni tehlikeye atarak içimde acılı bir duyarlılığın gelişmesini sağladı.

Doğayı gözlemeye diyeceğim yok, ama pusudaki avcı gibi soğukkanlılığını korumalı insan. Şeyler korkar. Heyecanımız doğayı rahatsız eder. Sergileyeceğimiz en ufak patlama onu ürkütür. Fazla meraklı bir gözle şöyle bir bakmayagörelim, yaşam duruverir.

Bir kız geçiyor kanaldan. Denizciler gemilerinden sesleniyor:

"Gelin de yemeği birlikte yiyelim!"

Dingin bir sevinçle, zamanının olmadığını söylüyor kız.

Akşam oluyor bu, doğanın ağaçlarla, suyla birlikte düzenlediği her şey gibi güzel, bir yanda ılık bir hava, bir yanda insan sesleri. Sonsuz bir keyif.

Renan, onun o ağır, dingin soluklu biçemi.

İnsanın köye inanması demek yaşamına bir sınır çizmesi; onda bir anlam olduğuna inanması demektir, oysa anlamsızdır. Başka bir yerde değil de şurada olmamızın bir nedeninin olduğunu düşünmek biraz aptalca. Ne diye babalarımızın izinden gidelim ki? Bilmiyordu onlar. Yaprağın kendisine yeten bir bağı vardır. Beyin göçebedir. Memleket diye bir şey yoktur. Olacağa boyun eğen bir kaçış. Herhangi bir yerde olmalı, evrendeki bir nokta bize ayrılmışçasma bir yere yerleşmeye boyun eğmemeli. Gururlu olmayalım! Açıkça düşünebildiğimiz anda, enayi olduğumuzu görür, kendimize acır dururuz.

Bırakalım kendimizi evrensel savrulma yasasına.

Köyüne büyüteçle bakan insan olmayalım.

Bu dünyanın herhangi bir anlamının olmadığını anımsayalım.

Dökmediğimiz tüm o gözyaşları ne oluyor?

Tüm insanlar aşağı yukarı aynı şeyleri görür, ama bir tek sanatçı onları anımsamayı başarır.

Kitaplarım benden öyle uzak ki, daha şimdiden, bir sonraki kuşaktanmışım gibi hissediyorum kendimi. Açık açık söyleyeyim: Onları bir daha asla okumayacağım.

Bu bir düşükler defteridir.

Maupassant'ın korkudan öldüğü söylenebilir. Hiçlik onu çıldırtıp öldürmüştür. Bugün, hiçlikle daha az ilgileniyor insanlar. Ona alıştılar, yaşamımızdaki bu değişim de yazınsal bir devrimdir.

Neden o kadar çok zevk alalım ki? Zevk almamak da eğlenceli, üstelik daha az yorucudur.

Her şeyden önce yazı adamı, diyor yaşamöykücüler. Hiç de değil! O çok para kazanmak istemiş, her sabah düzenli olarak işinin başına oturmuş, bitkin düşmüş, aynı şeyi sık sık yeniden yapmıştır. Biz, elemek zorundayız.

Hiçlik bir şey vermez. Onu çınlatmak için büyük bir ozan olmak gerekir.

Yaşamından vazgeçmek istemiyordu: Dolayısıyla, yeterince yazı adamı değildi, çünkü yaşamı

yapıtını açıklıyor, deliliğiyse belki de o yapıtın en güzel sayfası.

Yayıncısı bunu öğütlüyor, onu itiyor, yol gösteriyordu. Flaubert olsa kendini sakınırdı.

[...]

Yeterince yakından bakmadı. Çok çabuk, çok erken sıkıldı. Görecek daha bir sürü eğlenceli şey vardı.

Marcus Antonious'un söylevi eğlenceli, ama pek doğru değil. Karşısındaki Cicero'nun izleyicisiydi. Herhangi bir yapmacıklığa inanmazdı. Brutus'un yalın, soylu, kusursuz söylevini yeğ tutardı. Bir-iki kez "yüce yüreği"nden söz etmekle hata yapsa da, Cassius'a karşı sergilediği dediği dedik arkadaşlık, karısının ölümünün karşısındaki tutumu ne yüce!

Shakespeare imgesi Hugo'nunkinden daha az yazınsal, ama daha insancadır. Victor Hugo'da, kimi zaman imgeden başka şey görünmez olur; Shakespeare'deyse, gerçeklik, gerçekliğin kaslarıyla kanı sürekli ortadadır.

Shakespeare ancak çok sonra, kusursuzluktan bıkılınca sevilmelidir.

Dün akşam ***Julius Caesar***'ı okudum. Daha önce de okumuştum, unutmuşum. Antonius oyunuyla o kitabı okuduktan sonra, Shakespeare'i eskiden neden sevmediğimi anladım. Belki de büyük tiyatro adamları arasında, anlaşılmak için sahneye taşınmaya en çok gereksinim duyan o. Victor Hugo'yu okumak yeter, ama onun hiçbir yapıtı ***Julius Caesar***'daki gibi sahneye sürüklemedi beni. Dolayısıyla, Shakespeare Victor Hugo'dan daha tiyatrocu.

İnsan bunu keşfetmiyor: Kendi kendini keşfediyor; ona karşı duyduğu, ama uyuyan bir hayranlık uyanıveriyor içinde.

Belli bir beğeni edinmek için zorlamamalı kişi kendini, çünkü özünde beğenmediğimiz şeyi güzel, beğendiğimiz şeyi çirkin bulmak işten değil.

Kendini sınırlamayı bilmeyen hayran olmayı da asla bilmez.

Mezarının başında konuşma yapılmasını istemiyor. Başkalarının mezarları başında kendisinin yaptığı konuşmaların ne kadar içtenlikten uzak olduğunu biliyor.

Günlerimi yuvasındaki tavşan gibi masa başında geçiriyorum. Düşler kuruyor, korkuyorum, ben de yazmaktan korkuyorum.

Cenazedeki övgü dolu konuşma. Sağken, bunun yarısı yeterdi ona.

Ustalarımı (Alphonse Daudet) görmeye gidip de asla kendilerinden söz etmeyerek, nasıl başlarını ağrıttığımı anlayabildiğim bir yaşa geldim.

En yalın görünen şeyde şaşırtıcılık da vardır, güzellik de: Yalnız çekip çıkarman gerekir.

Ne zaman çalışmaya başlamak istesem, yazın beni rahatsız ediyor.

Eski mektupları yeniden okumak daha şimdiden yaşlılara özgü bir zevk veriyor bana.

Bir kuşa bakarken bir düşünce belirdi aklımda: Hâlâ uçup gitmesinden korkuyor, elimi süremiyorum.

1907

Doğadan Masallar'ın müzisyeni, karanlık, zengin, incelikli M. Ravel bu akşam ezgilerini dinlemeye gelmem için diretiyor.

Bilgisiz biri olduğumu söyledim kendisine, bir de *Doğadan Masallar*'a ne eklemiş olabileceğini sordum.

"Amacım bir şey eklemek değil," dedi, "yorumlamak."

"Ne ilgisi var?"

"Sizin, örneğin bir ağacın karşısında sözcüklerle söylediğiniz şeyleri müzikle söylemek istiyorum. Ben müzikle düşünür, hissederim, sizinle aynı şeyleri düşünüp hissetmek isterdim. Bir yanda içgüdüsel, duygusal müzik, benim müziğim –elbette, insan önce işini bilmeli– vardır, öte yanda da zihinsel müzik: d'Indy'ninki. Bu akşam d'Indy'ler olacak yalnızca. Heyecanı kabul etmi-

yor, açıklamak istemiyorlar. Bense tersini düşünüyorum; ama benim yaptığım şeyi ilginç buluyorlar, değil mi ki beni kabullendiler. Bu deneyim benim için çok önemli. Ne olursa olsun, yorumcumdan eminim: Hayran olunası bir kadın."

Eleştiri rahattır, eleştirmenin de rahatı yerinde.

Yaşamı gitgide daha az anlıyor, gitgide daha çok seviyorum.

Gençlere. Size belki hoşunuza gitmeyecek bir gerçeği öğreteceğim, çünkü siz yeniliğe güveniyorsunuz. Bu gerçek şu ki, insan yaşlanmıyor. Yürek konusunda kuşku yok zaten: Eskiden de biliniyordu, en azından aşk konusunda. E işte, zihin konusunda da aynı şey geçerli. O da her zaman genç kalıyor. İnsan kırkında yirmisinde olduğundan daha iyi anlamıyor yaşamı, ama bunu bilip itiraf ediyor. Gençlik üstüne söyleyeceğim şeylerin hepsi bu.

Düzyazı yazarının müzikle ilgilenmediğine inanılır; hiç de değil, müzik olmadığında onun hiçbir değerinin kalmadığını göreceksiniz.

Rabelais şen şakraktır: Nüktesi yoktur.

Evet, ince alaycılar şiiri sever; ne var ki, çok güzel olsun isterler.

Yeteneği olmayan bir genç, yaşlıdır.

Ölüm olağan durumdur. Yaşama aşırı değer veriliyor.

Yazı adamlarının yaşamdan eksilttiği şeyleri topluyorum, güzellik öyle ortaya çıkıyor.

Üç cilt boyunca karıncaları gözlemliyor, sonra da kalkıp köylülerime o kadar yakından bakmama şaşırıyorlar.

Yaşamı yalnızca yaşamın içinde ararım. Bana mükemmelliği verir, ama ölçüp biçerek.

Yaşlı kadın gelip banka oturmayı alışkanlık ediniyor. İşte biri daha kitaplarımdan birine boylu boyunca uzanacak!

İnsan konuştuğu gibi yazmalı, iyi konuşabiliyorsa tabii.

Yaptığım işleri iyi yapmak istiyor, keşke biri, herhangi biri bunun farkına varsa diyorum.
Okurların niteliğine niceliğinden çok önem vermem.

Kendi kendime asla: "Not alayım" demedim. Sonradan aklıma gelir.

Asla bir şey bilmedim, ne olursa olsun öğrenmekten her zaman zevk aldım.

Beynim bir örümcek ağı gibi oldu: Yaşam ona yakalanmadan geçip gidemez artık.

Örümceğin gerçeği küçük sinektir.

İnsanın, kendi yanlışlarını düzeltmek için en sık yeniden okuması gereken yazar kendisidir.

Dramatik eleştiri.
"Ne büyük bir hoşgörü!"

"Haydi canım! Değer gerçekten varsa değişmez. Yalandan iltifat etmek, içten bir eleştiri yapmak denli güçtür."

Ben de modaya uyup nükteyi küçümsemek isterdim: Beceremiyorum.

Eleştiri.

Sanatçılar için bulunması gereken boş sıfatlar olmasa, can sıkıcı olmayabilirdi.

Tiyatro. Her şeyi gören Tanrı şunu da görmek zorunda kalıyor ya!

Hiçbir gerçeklik içermeyen bir sanat üstüne gerçeği dile getirmek neye yarar!

Sahte kişilerin doğru şeyler söyleyebilmesi doğaldır.

Siyaset dünyanın en güzel şeyi olabilirdi: ülkesine hizmet eden bir yurttaş. Ama en aşağılık şeyi.

Her gün, çocuk, yetişkin, yaşlı oluyorum.

Adalet yok: Varolan şey beğenimizle mizacımız. Bir eleştirmen için söz konusu olan şey, beğeniyi biçimlendirip mizacını gözlemlemektir.

Tasarılar. Her gün gerçekte varolmayan bir sevgiliye mektuplar yazıp, o sevgiliyi, her mektupta adım adım yaratmak, en sonunda yazarın kendisinden bile canlı kılmak.

Tiyatro. Gerçeklik benim izlenimimdir. Neden bir tane daha olsun?

1908

Çok acele ediyoruz. Ya bir ekici buğdayı hemen bitsin istese, ne deriz?

İçimde tek bir deneyim güçleniyor: Her şey çalışmaya bağlı. Her şeyi ona borçluyuz, yaşamın büyük düzenleyicisi o.

Kitaplarım ressamları, onların resimlerinin beni rahatsız ettiği kadar sıkıyorsa, onları bağışlayabilirim.

Bir resmin karşısındayken, o benden daha iyi konuşuyor.

Yazmak için yaşamak gerek, yoksa yaşamak için yazmak değil.

Üşengeçliğin verimsiz olduğu düşünülmemeli. Kişi üşengeçliği yoğun biçimde yaşar, dinleyen bir tavşan gibi.

Kaldırımda, Donnay, yazarın kuruntularına karşı doğaçlama bir kuram ileri sürüyor. Hiçbir sözü doğru değil. Sözcüklerin ifade edemeyeceği şeyi sözcüklerle söylemek, düşünceyi hecelerde canlandırmak istiyoruz. Bu olanaksız olduğuna göre, doğru sözcük diye bir şey olmadığına göre, ne duruyoruz! Bırakalım kuruntuları. Yaklaşık olsun yazdıklarımız.

"Ya da hiçbir şey yazmayalım" dedim.

"Peki ya yaşam ne olacak?"

"Evet, yaşamak gerek. Bizi yazmaya itebilecek tek neden kazançla ilgili."

Maupassant gibi doğalcılar yaşamı biraz gözlemleyip sonra tamamlarlardı. Düş gücü, sanat, görülen şeyin eksiklerini gideriyordu.

Bizse, artık hiçbir şeyi düzenlemeye yeltenmiyoruz. Yaşamı tamamlaması için yaşama bel bağlıyoruz; o acele etmezse, biz de bekliyoruz.

Onların gözünde, yaşam yeterince yazınsal değildi. Bizim içinse, yeterince güzeldir.

Şeylere taze bir gözle bakmak.

Güzelliğin onu yaratan sanatçıdan başkalarınca da anlaşılması gerektiğine emin değil.

Bilgisizliğim ile bilgisizliğimi itiraf edişim, işte özgünlüğümün en açık göstergesi.

İroni kısa olmalıdır. İçtenlik uzayabilir.

Yazmak, her zaman yazmak! Ama doğa her zaman bir şeyler üretmez. İlkbaharda çiçekler, meyveler verir, ardından en azından altı ay dinlenir. Kaldı ki benim ölçüm budur.

Tek bir gerçek biliyorum: Yalnızca çalışma mutluluk veriyor. Yalnızca bundan eminim, ama sürekli unutuyorum.

Yazarak kendimi doğru yola sokmasam, gerçekten zavallı biri olurdum.

Tümce ancak düşüncenin süzgeci olabilir.

Kitapların tadı yok. Bana artık bir şey öğretmez oldular. Bir ressama kopyasını yapsın diye bir resim verilmesi gibi. Ah doğa! Bana bir tek sen kaldın.

Kitaplar. İlk elli sayfayı okuyup gerisini koparmak yeter.

Elyazmama uzatmak istediğim kola inme inmiş gibi.

Elyazması taslaklarımdan daha çok iğrendiğim bir şey yok: yumurtlamadan önce kırılmış yumurtalar.

Hiçlikten beslenen iç sıkıntısı.

Tek kusursuz kitabı yazabilseydim ben yazardım.

Bizim iş çetindir, ama bu işte para kazanmak güzel bir kitap yazmaktan hâlâ daha kolaydır.

Yapım gereği, ne gözlemciyim, ne ince alaycı. Gözlerim iyi görmez, konuşmam doğru, demek ki zayıftır. Her şey ancak sonradan düzene girer.

Gözlemci olmamam bir yana, gözlem yapmaktan da korkarım, aile içinde alabileceğim güzelim notları yazmaktan sakınırım bile isteye. Bakmayı reddediyorum, kopmayı daha çok seviyorum.

Bende ölgün bir ince alay vardır yalnızca. Bir tek şeylerin anısıyla eğlenirim.

Gerçekliğin sınırında hissediyorum yalnızca kendimi.

Kafamda canlandırdığım şeylerden hiç tat almıyorum.

Bahçemdeki otları kesmiyorum.

Dün akşam Taine'le Gautier'yi okudum. Gautier ne kadar üstün! Gereken renk için doğru sözcük onda. Tüm renklerin sözcükleri onda, seçmesini de biliyor. Öte yandan, bir şey esinlemiyor: Doğrudan resmediyor. Taine özenle çalışıyor. Latince konusunda çok etkili, ama yeni kuşak bunu çok sevmiyor.

Tam bir tiyatro demek, çok sahte demek.

Sanat bir eğitimdir: Okurun görmesini sağlar.

Bir tek başarılar, tek bir yapıt yok.
Şu uğursuz adam sürekli çalışıp bir şeyler yaptığına inanıyor.

Bir önyargı aşırılıkla ileri sürülen bir gerçektir. Gerçeklere her yerde rastlanır, ama onlara ne aşırı inanmak, ne de özellikle çok önem vermek gerekir.

İmge, biçemde bir kokuşmuşluk tohumudur.

Daha esnek görünebilmek için biçemi yadsımayı bilmeli.

Çalışmaya başlarız. Uzun süre hiçbir şey çıkmaz. Aranmayız bile. Derken, artık bilmem nasıl bir esintiyle, ateş yanmaya başlar.

Görmesini bilen bir göz için, güzel bir ufukla eski bir ocak arasında büyük bir fark yoktur.

Bir ağaç üstüne söylediğim şey tüm öteki ağaçlara da uyar, ama okura iletilebilir bir izlenimi aktaran o imgeyi bir başkasına değil de tek bir ağaca bakarak bulmuşumdur.

1909

İnsanın, yazdığı şeyi doğru dürüst okuyabilmesi için, okurken onu yeniden düşünmesi gerekir.

Doğal olan gerçeklik sevgisidir. Düş gücü, her şeyi kokuşturan iğrenç bir şeydir.

Yazın öyle bir iştir ki, kişi yetenekten payını almamış insanlara yetenekli olduğunu durmaksızın kanıtlamak zorunda kalır.

Beğeni yaşamla güzelliğin korkusu olabilir.

Guitry, yalnızca el bebek gül bebek yaşatılmış bir kişi.

Barfleur'e gitmek istiyorum. Artık hiçbir şey yapmayacağımdan eminim.

Aklımdan zavallıca düşünceler geçiyor, dağınık bir kaz sürüsü gibi.

Yaşlanan şey beyin.

Kendimi yıpratmak için aşırıya kaçmama gerek olmadı.

Bu yaşam daha uzun sürecek mi acaba?

Altı kitap daha yazabilirdim, bir tanesi bile daha iyi olmazdı. Yaşamımı uyuyarak geçirdim gibi geliyor bana.

Daha şimdiden kalemim yazmaya üşeniyor. Beynim bir düşünceyi tamamlamakta güçlük çekmiyor mu?

Kusursuzlaştırmak, belki de yapıtın en güzel bölümlerini çıkarmaktır.

Düşünceli gençlerin sık sık okuyacağı bir kitap yazmalıydı, yoksa iki saatin tatlı geçmesini sağlayacak bir kitap değil.

Dilek kipinin hikâyesi. Ölçü sorunudur bu. Biçemin güzelliği ölçülülükte yatar. Dilek kipinin hikâyesini kullanmak "Oldum... Yaptım...

Gittik..."* demekten daha gülünç değildir. Ama abartmamak gerekir; belirli geçmiş zaman bizi çabuk yorar. Laf cambazları kullanır onu sürekli.

Her şey bezdirir. Büyük yardımı dokunan imge bile önünde sonunda yorar. Neredeyse hiç imgesiz bir biçem daha üstün olabilirdi, ama ona da ancak dolambaçlarla, aşırılıklarla ulaşılabilir.

Işığınızı söndüren öğretmenlerin bilmediği şey de budur. Oysa insanın ışığı, bir tek istenen anda parıltıya kavuşacağından emin olunduğunda sönmelidir.

Güzel biçem göze çarpmamalıdır.

Michelet de bunu yapar yalnız: Çok yorucu bir iştir. Voltaire'in ya da La Fontaine'in üstünlüğü de bundan kaynaklanır. La Bruyère aşırı yapmacık, Molière ise aşırı özensizdir.

Özlü söze ancak silgiyle ulaşan insanlar vardır: Gerekli sözcükleri atarlar.

---

* *"Je fus... Je fis... Nous partîmes..."* Basit geçmiş zamanla çekilmiş fiillerdir. Fransızcada daha çok yazı dilinde kullanılan basit geçmiş zamanla, konuşma dilinde sürekli kullanılan birleşik geçmiş zamana gönderme yapıyor. Basit geçmiş zaman, süre belirtmeden, geçmişin belli bir bölümünde tamamlanmış, bitmiş olayları anlatırken, birleşik geçmiş zaman özünde bütünüyle tamamlanmış, ama tarihi belirtilmemiş olayları anlatır. Türkçede biz ikisi için de –di'li geçmiş zamanı kullanıyoruz. (ç.n.)

Kişi soluk aldığı gibi yazmalıdır. Yavaşlıklarıyla olsun, hızlı tartımlarıyla olsun, her zaman doğal olacak, uyumlu bir soluk, işte size güzel biçemin simgesi.

Okura borçlu olduğumuz şey yalnızca açıklıktır. Hoşuna gitmese bile, özgünlüğü, ironiyi, şiddeti kabul etmesi gerekir. Onları yargılamaya hakkı yoktur. Bunun onu ilgilendirmediği söylenebilir.

İtiraf etmek gerekiyor: Bildiğim tek şey çalışmaya başlamanın güçlüğü, ama onu her gün yaşayıp biliyorum.

Mutluluk, mutluluğu aramaktır.

Yaşamda yalnızca roman yazmamak için gerekçeler görüyorum.

Üç sözcükten oluşan betimlemeleri sevmemi sağlayan şey, "güzel" betimlemelerdir.

Tiksinti: kararmış zekanın zayıflığı.

Doğru olan şey olsa olsa son olabilir.

Bir kitap ki insan anında onu yaşamaya çalışmış olmayı istiyor.

Bir sandalyeye çıkıyorum, her tarafı yırtık pırtık, eski bir kitap görünce, onu alıyorum.

Yaşam, vasat şiirlerle dolu küçük bir kitap bile ortaya koyamaz.

Artık yaşlandığımı düşünmeme konusunda kesinkes kararlıyım: Ölüm kalım sorunu bu.

Kimi okurlara direnebilen başyapıt yoktur.

Alıklığın kendiliğinden çevreye yayılan bir kokusu var, inanın. Kişinin konuşmasına gerek yok.

Yaşam ne uzun, ne kısa: Yavaş geçen yerleri var.

Yargıyı güçlendirmek için yüreği tutumlu kullanmak gerek.

Yalnızca yazınsal heyecanlar yaşamış, yüreksiz adam.

Yaşam aşırı kısa görünmesin diye, sıkıntıdan patlamayı bilmeli kişi.

Asansörü bana yolladılar yollamasına da sırtım kapıya dönük kaldı.*

Gerçeklik yalnızca düş gücündedir. Gerçeklikteki seçim gözlemdedir. Bir ozan anında yeniden yaratan bir gözlemcidir. Bunun kanıtı da insanlara baktıktan sonra, onları tanımaz oluşudur.

Sözcük yalnız ona verilen yer sayesinde yaşar.

Doğru, matematiksel imgeye eğilim, Hugo'da daha o zaman varmış.

İnsanlar gerçekliği gerçeğe yakınlıkla karıştırıyor.

---

* *On me renvoie l'ascenseur*. *Renvoyer l'ascenseur*: "minnettar kalmak, bir davranışa benzer bir davranışla karşılık vermek" anlamında kullanılan bir deyiştir. Burada bağlam gereği sözcüğü sözcüğüne çevirdik. (ç.n.)

1910

23 Şubat.

Gülmece: edep, nükte. Nüktenin hem ahlaki, hem de gündelik arılığı. Nükteyi hem ahlaki, hem gündelik açıdan önemsiyorum.

Düş gücü yanıltıcıdır. Duyarlılık bunaltır.

Gülmece sonuçta akıldır. Çekidüzen verilmiş insan.

Hiçbir tanım bana yetmedi.

Ne var ki, gülmecede her şey vardır.

Beynimle aramda içine giremediğim bir katman var hâlâ.

Sıradan bir insan kendini tanımaz. Yüreğine ilişkin hiçbir şey öğrenmeden ölebilir. Gerçek yüreğinden –çünkü öteki...– göğsünde atandan söz ediyorum.

İnsan bir cep saati gibi aldırışsızdır.

22 Şubat 1864'te
Châlons-du-Maine'de doğan
Jules Renard 22 Mayıs 1910'da
Paris'te ölmüştür.

Renard'ın günlüğünden
damıtılmış; yazma işi,
yazma eylemi ve
yazarlığın güçlükleri
üstüne seçmeler.
Bir yazarın yazıya,
dolayısıyla kendine
bakışına ilişkin,
nokta atışlarıyla,
deneyimlerle, öğütlerle,
ıskalamalarla örülmüş
incelikli bir toplam.
Alaycı bir gülümseme,
dimdik bir duruş...

ISBN: 978-975-570-682-5
9 789755 706825
8 TL
www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik